

**Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2025:3**

Begravningsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas fem motioner som på olika sätt berör begravningsverksamheten i Svenska kyrkan. Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå samtliga motioner. Till betänkandet finns fyra reservationer och en särskild mening.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
Motionernas förslag	3
Motion 2025:64 av Sten Janson m.fl., Intäkterna från krematoriernas återvunna metaller	3
Motion 2025:69 av Marcus Romedahl, Gemensamma gravplatser för människor och husdjur.....	3
Motion 2025:80 av Jonas Noréus och Margaretha Herthelius, Förvaltning av kulturgravar.....	3
Motion 2025:107 av Jonas Noréus, Tillåt krematoriesamfälligheter.....	3
Motion 2025:129 av Anders Skogberg, Överskottsprodukter vid kremering.....	3
Yttrande från kyrkorättsnämnden.....	4
Bakgrund	4
Allmänt om begravningsverksamheten och regleringen i lag och kyrkoordning	4
Regleringen i begravningslagen.....	4
Kyrkoordningsreglering.....	4
Kremering	5
Allmänt om kremation i Sverige och Svenska kyrkan.....	5
Kyrkostyrelsens rådgivande och samordnande roll.....	5
Tidigare behandling av frågor om samverkan inom begravningsverksamheten.....	6
Återvinning av metaller efter kremation.....	8
Allmänt	8
Värdet ska tillföras Allmänna arvsfonden	8
Frågans tidigare behandling.....	8
Kulturgravar.....	9
Allmänt om regleringen om gravplats och gravrätt.....	9
Närmare om kulturgravar	9
Frågans tidigare behandling.....	10
Gemensamma gravplatser för människor och husdjur.....	11
Utskottets överväganden	11
Krematoriesamfälligheter.....	11
Intäkterna från krematoriernas återvunna metaller	11
Förvaltningen av kulturgravar.....	12
Gemensamma gravplatser för människor och husdjur.....	12
Reservation 1–3	13
Särskild mening.....	14
Bilaga Kyrkorättsnämndens yttrande 2025:34y	15

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2025:64,
2. avslå motion 2025:69,
3. avslå motion 2025:80, punkt 1,
4. avslå motion 2025:80, punkt 2,
5. avslå motion 2025:107, punkt 1,
6. avslå motion 2025:107, punkt 2,
7. avslå motion 2025:129.

Motionernas förslag

Motion 2025:64 av Sten Janson m.fl., Intäkterna från krematoriernas återvunna metaller

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett underlag för en förändring av lagstiftningen så att intäkterna från återvunna metaller i krematorierna används som del av begravningsavgiften för att hålla denna nere.

Motion 2025:69 av Marcus Romedahl, Gemensamma gravplatser för människor och husdjur

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen utreda gemensamma gravplatser för människor och smådjur.

Motion 2025:80 av Jonas Noréus och Margaretha Herthelius, Förvaltning av kulturgravar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. föra dialog med SKAO och regeringen om samstämmiga bedömningar gällande finansiering av förvaltningen av kulturgravar,
2. i dialogen verka för att finansieringen ska bekostas av begravningsavgiften.

Motion 2025:107 av Jonas Noréus, Tillåt krematorie-samfälligheter

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. utreda möjligheten att tillåta krematoriesamfälligheter i Svenska kyrkan,
2. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som möjliggör detta.

Motion 2025:129 av Anders Skogberg, Överskottsprodukter vid kremering

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att en större del av de uppkomna medlen vid kremering ska komma Svenska kyrkan tillgodo.

Yttrande från kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över motion 2025:107 i Kn 2025:34y, *bilaga*.

Bakgrund

Allmänt om begravningsverksamheten och regleringen i lag och kyrkoordning

Regleringen i begravningslagen

Svenska kyrkans territoriella församlingar och kyrkliga samfälligheter har, med undantag för i Stockholms och Tranås kommuner, ansvaret för begravningsverksamheten i hela landet. Med kyrkliga samfälligheter avses här pastoraten samt den begravnings-samfällighet som enligt 2 kap. 10 a § kyrkoordningen får finnas i Göteborgs stift. Begravningshuvudmannen ansvarar för att anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom huvudmannens förvaltningsområde (1 kap. 1 § begravningslagen [1990:1144]).

Av 10 kap. 1 § begravningslagen framgår att länsstyrelsen utövar tillsyn över begravningsverksamheten. Länsstyrelsen har rätt att inspektera en verksamhet samt rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen. Om en huvudman inte fullgör sina skyldigheter får länsstyrelsen vid vite förelägga huvudmannen att fullgöra skyldigheterna (10 kap. 2 § begravningslagen). Tillsynen över begravningsverksamheten ombesörjs sedan den 1 januari 2025 av sex länsstyrelser.¹

Kyrkoordningsreglering

Församlingarna

I 2 kap. 3 § kyrkoordningen anges att föreskrifter om församlingens ansvar för begravningsverksamheten finns i begravningslagen. Av förarbetena till kyrkoordningen (CsSkr 1999:3) framgår att Svenska kyrkans centralstyrelse med detta velat markera ”att även begravningsverksamheten är en del av kyrkans uppgifter samtidigt som det görs klart att det är en allmänt samhällelig uppgift som staten har anförtrott kyrkan genom lagstiftning”.

Varje församling och pastorat som är huvudman för begravningsverksamheten ska genom beslut i kyrkofullmäktige fastställa riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad (2 kap. 6 a § kyrkoordningen).

Stiften

Det ingår i stiftets uppgifter att ha tillsyn över hur församlingarnas och pastoratens uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten fullgörs (6 kap. 4 § och 57 kap. 1 § kyrkoordningen).

Den nationella nivån

Kyrkostyrelsen svarar för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten (10 kap. 3 § andra stycket 10 kyrkoordningen). Kyrkostyrelsens arbete med frågor relaterade till begravningsverksamheten utgår från de förutsättningar som gäller för den verksamheten och kan inte inkräkta på huvudmännens i lag givna ansvar för begravningsverksamheten. Den primära uppgiften för kyrkostyrelsen är i stället att

¹ Länsstyrelserna i Norrbotten, Örebro, Stockholm, Östergötland, Västra Götaland och Skåne

bistå i gemensamma angelägenheter och att medverka till att lösa sådant som kan vara gemensamma problem.

Kyrkostyrelsen svarar idag bland annat för information, rådgivning och utbildning i juridik, ekonomi och kulturarv. Vidare svarar kyrkostyrelsen för kontakter med riksdag, regering, myndigheter och nationella organisationer. Kyrkostyrelsen har därtill tagit ansvar på området planering och samordning av krematorieverksamhet. Kyrkostyrelsen bedriver även arbete inom området krisberedskap i begravningsverksamheten. På den nationella nivån finns också en nationell samordnare för begravningsverksamheten.

Kyrkostyrelsens verksamhet finansieras i huvudsak av avgiften för gemensam verksamhet (kyrkoavgiften) och inte till någon del via begravningsavgiften.

Kremering

Allmänt om kremation i Sverige och Svenska kyrkan

Kremation är idag den klart vanligaste begravningsformen. Under 2024 kremerades 86,4 procent av de avlidna enligt uppgift från Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF)².

Kremering ingår i begravningsavgiften, men det föreligger ingen skyldighet för den enskilde huvudmannen att anordna och hålla ett eget krematorium. I 3 kap. 1 § begravningslagen anges dock att ett krematorium får anordnas och hållas bara av den som innehar en allmän begravningsplats eller av en församling.

Utöver det egna behovet hos den huvudman som har ett krematorium utförs kremationer på uppdrag av huvudmän som saknar eget krematorium. Idag sker samarbete mellan huvudmännen på frivillig basis, samarbetet är inte reglerat annat än genom överenskommelser.

År 2023/2024 fanns det 58 krematorier och 554 huvudmän inom Svenska kyrkan samt de två kommunala huvudmännen. Fördelningen av krematorier över landet är ojämn. I södra Sverige är det ibland endast någon mil mellan två huvudmän med krematorium, medan det i norra Sverige kan vara upp till 30 mil mellan krematorierna.

Samhällets tillsyn över krematorierna ombesörjs, i likhet med tillsynen över begravningsverksamheten i stort, av sex länsstyrelser. Samhällets tillståndsgivning med avseende på miljötillstånd och tillsyn över begravningsverksamheten omfattar inte frågor om var krematorier ska vara belägna i landet eller vilken kapacitet som ska tillhandahållas.

Kyrkostyrelsens rådgivande och samordnande roll

Eftersom varje huvudman ska tillhandahålla kremation har det ansetts lämpligt att Svenska kyrkan på nationell nivå har en övergripande plan för och tar fram strategiskt beslutsunderlag för krematorieverksamheten i landet. Kyrkostyrelsen inledde mot den bakgrunden under hösten 2023 ett projekt med målet att ta fram ett strategiskt underlag för begravningshuvudmännens framtida planering av krematorier. Projektet har samlat in och analyserat data av betydelse för det framtida behovet av och tillgången till krematorier i olika delar av landet. 2024 presenterades resultatet av projektet som består i dels en skriftlig rapport, dels ett interaktivt digitalt verktyg. I den skriftliga rapporten redovisas hur behovet av kremationer stämmer överens med kremationskapaciteten i landet, nu och fram till 2050. Vidare presenteras ett antal kriterier inom områden som miljö, teknik, ekonomi och personal som föreslås vara vägledande vid

² Kremationsstatistik 2024, Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund

begravningshuvudmännens strategiska planering av krematorieverksamheten. Det presenteras också en bild av hur en ny ”förutsättningslös” struktur av krematorieverksamheten skulle kunna se ut. Bilden är tänkt att visa hur krematorieverksamheten skulle kunna organiseras på ett effektivt och hållbart sätt om den skulle byggas upp från grunden idag. Slutligen har projektet tittat på frågan om hur ett utökat nationellt stöd i strategiska begravningsfrågor skulle kunna se ut. Som komplement till rapporten finns det interaktiva digitala verktyget vilket tagits fram för att illustrera fakta, prognoser och simuleringar på krematorienivå, stiftsnivå och Sverigenivå. För respektive stift presenteras också en analys med förslag på förändringar för en mer effektiv och hållbar förvaltning, som säkerställer att begravningslagens regler uppfylls på ett tillfredsställande sätt med hänsyn tagen till de kriterier som presenteras i den skriftliga rapporten.

Tidigare behandling av frågor om samverkan inom begravningsverksamheten

Allmänt om partiella samfälligheter

Före kyrkoordningens tillkomst var det möjligt att bilda s.k. partiella samfälligheter för att ansvara för en eller flera särskilda uppgifter. När kyrkoordningen beslutades försvann, med Samfälligheten Gotlands kyrkor som enda undantag, möjligheten att bilda partiella samfälligheter. Svenska kyrkans centralstyrelse menade i sin kyrkoordningsskrivelse till kyrkomötet 1999 att det dittillsvarande systemet med partiella samfälligheter hade lett till en olycklig uppdelning där samfälligheten hade ansvaret för de "tunga" ekonomiska uppgifterna (begravningsplatser, byggnader och personal) medan församlingen svarade för församlingsangelägenheter i övrigt. Man framhöll vidare att situationen där samfälligheten och församlingen utdebiterade medel för sina respektive delar i vissa fall också hade lett till praktiska problem, till exempel vad gällde ansvarsfördelningen.

Kyrkomötesuppdraget 2003

Med bifall till motion 2003:36 beslutade kyrkomötet redan 2003 att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda frågan om möjlighet att i andra stift än Visby bilda samfälligheter som kunde ha det ekonomiska ansvaret för kyrkounderhållet i de pastorat som ingår i samfälligheten. Kyrkostyrelsen utvidgade sedan själv uppdraget till att omfatta även frågan om behov av partiella samfälligheter för andra uppgifter, såsom begravningsverksamheten. Den promemoria som togs fram innehöll en genomgång av hur ett system med partiella fastigheter skulle kunna se ut i men tog inte ställning i sakfrågan om det borde bli möjligt att bilda sådana. Promemorian sändes ut på remiss varefter kyrkostyrelsen till 2005 års kyrkomöte redovisade att en klar majoritet av remissinstanserna avstyrkt förslaget och ansåg att det var olämpligt att införa ett system som ytterligare komplicerade regelverket och den kyrkliga organisationen (KsSkr 2005:3, bilaga 2). Kyrkostyrelsen anförde i skrivelsen att man med hänsyn till remissutfallet valt att inte lägga fram något förslag i frågan.

2013 års utredning

I kyrkostyrelsens skrivelse Strukturfrågor (KsSkr 2012:5) till 2012 års kyrkomöte angav kyrkostyrelsen att den avsåg att utreda frågan om olika samverkansmöjligheter för begravningsverksamheten och återkomma i frågan till 2013 års kyrkomöte. I september 2012 beslutade kyrkostyrelsen direktiv till en sådan utredning. I utredningsbetänkandet, *Samverkansformer för begravningsverksamheten* (SKU 2013:2) föreslog utredaren att en obligatorisk partiell flerpastoratssamfällighet skulle bildas

av begravningshuvudmännen för varje kommun (eller ett par kommuner). Ett av huvudskälen till valet av just denna samverkansform var enligt utredaren att den kunde åstadkomma en utjämning av begravningsavgiften.

Kort tid efter att utredningen hade överlämnats till kyrkostyrelsen beslutade regeringen en lagrådsremiss vilken i förlängningen ledde till att riksdagen i maj 2013 beslöt dels att folkbokföring på församling skulle upphöra vilket medförde att den juridiska kopplingen mellan församling och kommun försvann, dels att en enhetlig begravningsavgift för alla kyrkliga huvudmän skulle införas³. Mot den bakgrunden kunde kyrkostyrelsen konstatera att förutsättningarna för förslagen i utredningen om samverkansformer för begravningsverksamheten hade ändrats. Man beslöt därför att inte remittera utredningen utan att beredningen av ärendet skulle fortsätta.

2015 års utredning

I november 2013 fastställdes direktiv för en förnyad utredning om samverkansformer för begravningsverksamheten. Enligt direktiven skulle utredaren, särskilt med beaktande av riksdagens beslut om enhetlig begravningsavgift, utreda behovet av samverkan och under vilka former en sådan samverkan bäst kunde ske. Utredaren skulle också särskilt beakta den struktur för Svenska kyrkan som kyrkomötet beslutade om 2012. Utredaren avlämnade i december 2015 betänkandet *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå* (SKU 2015:2). I betänkandet redovisades tre huvudlinjer för samverkan på lokal nivå i Svenska kyrkan – en fri form, en reglerad i form av partiella samfälligheter samt en med vidgade enheter inom nuvarande lokal struktur. Utifrån detta beskrevs fem alternativ för konkret samverkan.

Strax före det att betänkandet avlämnades till kyrkostyrelsen gav kyrkomötet 2015 kyrkostyrelsen i uppdrag att mot bakgrund av vad kyrkorättsutskottet anfört i betänkandet Samordning av begravningsverksamheten m.m. (Kr 2015:2), ”... klargöra hur frågorna om tillsyn och samordning ska hanteras”. I utskottsbetänkandet behandlades tre motioner, (2015:4, 2015:7 och 2015:16) med förslag om samverkan, samordning, rådgivning och tillsyn av begravningsverksamheten, liksom samordning av de kyrkliga begravningshuvudmännens krematorieverksamhet. Mot bakgrund av att kyrkomötesuppdraget och den ovan nämnda utredningen *Ansvar i samverkan från församling till nationell nivå* visat sig ha beröringspunkter, beslöt kyrkostyrelsen att inte remittera utredningen utan att frågorna i stället fortsatt skulle beredas tillsammans. Den fortsatta beredningen ledde så småningom fram till kyrkostyrelsens skrivelse *Begravningsverksamheten* (KsSkr 2017:5) med bland annat förslag om att i kyrkoordningen tydliggöra kyrkostyrelsens och stiftens ansvar gällande begravningsverksamheten. Kyrkomötet 2017 beslöt, med några mindre justeringar, i enlighet med kyrkostyrelsens förslag (O 2017:1, KmSkr 2017:18).

Vid kyrkomötet 2021 behandlades motion 2021:26 i vilken motionärerna föreslagit att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att utreda möjligheten för församlingar och pastorat inom Svenska kyrkan att bilda begravningsssamfälligheter enligt Göteborgsmodellen. Organisationsutskottet framhöll i sitt betänkande över motionen (O 2021:4) att det var möjligt att finna ändamålsenliga former för samverkan inom ramen för de strukturer som redan fanns på lokal nivå utan att inrätta särskilda kyrkliga samfälligheter för begravningsverksamheten. Man påpekade också att uppbyggnad och drift av en begravningsssamfällighet i sig medför särskilda kostnader. Mot den angivna bakgrunden föreslog utskottet att motionen skulle avslås vilket också blev kyrkomötets beslut.

³ Se prop. 2012/13:120, Folkbokföringen i framtiden

Återvinning av metaller efter kremation

Allmänt

Enligt 5 kap. 6 § begravningslagen gäller att metall som inte har förbränts vid kremationen ska skiljas från askan efter stoffet och återvinnas. Metallerna ska återvinnas genom att metallerna upparbetas till nya produkter, material eller ämnen som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial.

Innehavaren av krematoriet ska tillföra Allmänna arvsfonden ersättningen från återvinningen efter att innehavarens kostnader för återvinningen dragits av. Om kostnaderna för återvinningen överstiger intäkterna, ska huvudmannen för begravningsverksamheten stå för den kostnaden. Kostnaden är ett led i kremeringsförfarandet och finansieras därmed genom begravningsavgiften.

I 9 b § begravningsförordningen regleras att innehavaren av krematoriet ska sårredovisa kostnaderna och ersättningen från återvinningen i sin redovisning av begravningsverksamheten.

Länsstyrelsens tillsynsansvar över begravningsverksamheten har ansetts omfatta även återvinningsförfarandet och redovisningen av det ekonomiska utfallet av detta.

Värdet ska tillföras Allmänna arvsfonden

Som nämnts ovan ska värdet av metallåtervinningen efter avdrag för kostnader, enligt nu gällande bestämmelser, tillföras Allmänna arvsfonden. Pengarna förvaltas av Kammarkollegiet som en särskild fond. Utdelning från fonden beslutas av Arvsfondsdelegationen. I förarbetena till den nuvarande bestämmelsen i 5 kap. 6 § begravningslagen understryks att det är en miljövänlig ordning präglad av respekt för den avlidna som eftersträvas. Mot bakgrund av att återvinningen inte införts av ekonomiska skäl ansågs det naturligt att det värde som metallåtervinningen gav upphov till skulle gå till välgörande ändamål. Regeringen menade att allmänna arvsfonden med sitt allmännyttiga och välgörande ändamål var bäst lämpad att ta emot överskottet av återvinningen (se prop. 2015/16:95 s. 17).

Frågans tidigare behandling

Till kyrkomötet 2024 föreslogs i motion 2024:30, Intäkterna från krematoriernas återvunna metaller, att kyrkomötet skulle uppdra åt kyrkostyrelsen att bland annat initiera en kontakt med regeringen med förslag om ändring i begravningslagen så att ersättningen från återvinning av metaller i samband med kremation ska tillföras huvudmännen för begravningsverksamheten. Organisationsutskottet som beredde frågan anförde i sitt betänkande (O 2024:2) att man såg att ett system med återförande av värdet från metallåtervinningen i enlighet med vad motionärerna önskade med stor sannolikhet skulle komma att vara förenat med tämligen höga kringkostnader för administration. Vidare konstaterade utskottet att en kontakt med regeringen i enlighet med motionens förslag med nödvändighet måste föregås av ett tämligen omfattande utredningsarbete hos kyrkostyrelsen. Som exempel på frågor som kyrkostyrelsen måste adressera nämnde utskottet sådant som hur återförandet av det överskjutande värdet till huvudmännen i sådana fall ska ske, vilka enheter som ska kunna få del av medlen och på vilka grunder dessa ska fördelas mellan enheterna. Med hänvisning härtill och då utskottet inte heller såg att det fanns något uppenbart/reellt problem som behövde få en lösning föreslog utskottet avslag på motionen vilket också blev kyrkomötets beslut.

Allmänt om regleringen om gravplats och gravrätt

När en bestämd gravplats på en allmän begravningsplats upplåts av den som förvaltar begravningsplatsen (huvudmannen/upplåtaren) till någon, vanligen en nära släkting, för gravsättning av stoft eller aska uppkommer en så kallad gravrätt (jfr. 1 kap. 1 § begravningslagen). En gravrätt får upplåtas för viss tid, minst 15 och högst 50 år, eller för alltid (7 kap. 5 § begravningslagen). Om någon upplåtelse tid inte har bestämts, varar upplåtelsen i 25 år (7 kap. 6 § begravningslagen). Gravrätten får överlåtas bara till någon som genom släktskap eller på något annat sätt har nära anknytning antingen till överlåtaren eller till någon som är gravsatt inom gravplatsen (7 kap. 11 § begravningslagen). Gravrätten får också återlämnas till upplåtaren (7 kap. 12 § begravningslagen).

En gravplats får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen (7 kap. 25 § begravningslagen). Det är gravrättsinnehavaren som bestämmer över gravanordningens utseende och beskaffenhet samt om gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren har dock möjlighet att besluta om sådana begräsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att upprätthålla en god gravkultur (7 kap. 26 § begravningslagen). Det är som utgångspunkt också gravrättsinnehavaren som ansvarar för vården av gravanordningar (7 kap. 3 § begravningslagen). Innan en gravanordning sätts upp, ska upplåtaren pröva om den är sådan att den kan tillåtas (7 kap. 27 § begravningslagen). Gravrättsinnehavaren har, med upplåtarens medgivande, rätt att föra bort en gravanordning från gravplatsen. Detta gäller både under pågående gravrättstid och inom sex månader räknat från gravrättens upphörande. Medgivande till bortförande ska lämnas, om det inte finns risk för att man förfar med gravanordningen på ett ovärdigt sätt (7 kap. 28 § begravningslagen). När gravrätten har upphört gäller att det som gravrättsinnehavaren inte har fört bort från gravplatsen efter sex månader från gravrättens upphörande, tillfaller upplåtaren (7 kap. 36 § begravningslagen).

Närmare om kulturgravar

Begreppet kulturgrav har ingen definition i lagstiftning och regelverk. Begreppet torde normalt användas om gravanordningar som av en eller annan anledning befinns ha ett högt kulturhistoriskt värde. I begreppet kulturhistoriskt värde inbegrips också enligt förarbetena konstnärligt värde (se prop. 1990/91:10, s. 119). Det är normalt huvudmannen själv som bedömer huruvida en gravanordning har ett kulturhistoriskt värde. En sådan gravanordning kan vara upplåten med gravrätt men gravrätten kan också ha upphört, till exempel genom att den återlämnats till huvudmannen/församlingen, se ovan.

Som nämnts ovan blir gravanordningar som gravrättsinnehavaren inte har fört bort från gravplatsen efter sex månader från gravrättens upphörande upplåtarens egendom. Huvudmannen måste då ta hänsyn till de regler som finns till skydd för kulturmiljön. Enligt 7 kap. 37 §, första stycket, begravningslagen, ska huvudmannen, om en gravanordning har ett kulturhistoriskt värde, om möjligt lämna kvar den på gravplatsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen ska den, enligt paragrafens andra stycke, åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats.

Enligt en under slutet av 2024 meddelad dom från Högsta förvaltningsdomstolen⁴ ska gravanordningar som tillfallit upplåtaren *inte* betraktas som fast anordning på begravningsplats enligt 4 kap. 13 § andra punkten kulturmiljölagen (1988:950). För att borttagande av gravanordningar ska vara tillståndspliktigt enligt denna lag krävs därför att åtgärden bedöms utgöra en väsentlig ändring av begravningsplatsen (4 kap. 13 § första punkten kulturmiljölagen). Å andra sidan kan, enligt samma avgörande, en gravanordning som i sig inte är kulturhistoriskt värdefull ändå behöva bevaras om den som en del av en större enhet, till exempel ett gravkvarter, bedöms ha ett sådant värde. Vad som utgör en väsentlig ändring i kulturmiljölagens mening är något som måste prövas i varje enskilt fall.

Begravningsavgiften kan som utgångspunkt inte användas för att bekosta skötseln av gravanordningar. Av förarbetsuttalanden (prop. 1998/99:38 s. 114 f) framgår emellertid att skötsel som följer av kulturmiljövårdens krav – som till exempel underhåll av kulturhistoriskt intressanta gravanordningar – bör ingå i begravningsverksamheten och finansieras via begravningsavgiften. En förutsättning för detta är att bedömningen att gravanordningen är kulturhistoriskt värdefull gjorts på ett sakkunnigt sätt och dokumenterats. Kammarkollegiet har i en informationsskrivelse år 2020 uttalat att om det finns en kulturhistorisk inventering och värdering av de enskilda gravanordningarna och de kulturhistoriskt värdefulla gravanordningarna är tydligt markerade på gravvårdskarta eller motsvarande (på plats), eller är uppförda i inventarieförteckningen (flyttade från sin plats och uppställda) så kan skötseln bekostas av begravningsavgiften. Det är den enskilda gravanordningen som ska bedömas om den är kulturhistoriskt värdefull. Samtliga gravanordningar bedöms alltså inte per automatik som kulturhistoriskt värdefulla.

Frågans tidigare behandling

Kyrkomötet 2024 behandlade ett förslag i motion 2024:71 om att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att införa ett kulturgravsbidrag. Motionärerna anförde att kostnaderna för underhåll och bevarande av gravar med kulturhistoriskt värde ligger på församlingarna och att risken var stor att kulturgravar blir förstörda och faller i glömska.

Förvaltarekapsutskottet konstaterade i sitt betänkande över motionen (F 2024:4) att begravningsverksamheten är komplex och omfattas av många regleringar och att det därmed också ställs höga krav på ansvariga medarbetare och förtroendevalda när det gäller kunskap och kompetens. Man såg dock inte att behoven när det gällde de problem som motionärerna lyft främst berodde på brist på pengar. Man anförde vidare:

Både stift och kyrkostyrelsen kan och bör stödja församlingarna i att bedriva en begravningsverksamhet som möter höga krav och förväntningar. Men stödet bör fokuseras på rådgivning, kompetensutveckling och policyarbete. Nuvarande finansieringslösning innebär ju att begravningshuvudmän via begravningsavgiften får kostnadstäckning för de åtgärder som behövs i en väl planerad och väl motiverad skötsel av begravningsverksamheten, inklusive de kulturhistoriskt viktiga gravanordningarna.”

Utskottet föreslog mot den bakgrunden att motionen skulle avslås vilket också blev kyrkomötets beslut.

⁴ HFD 2024 ref. 54

Begravningsverksamheten är, som framgått ovan, ett samhällsuppdrag som ska tillhandahållas alla folkbokförda i Sverige. Begravningsverksamheten regleras i begravningslagen med flera lagar. Den reglering som finns avser hanteringen av avlidna människor och syftar till att säkerställa att alla avlidna människor tas omhand på ett värdigt sätt.

I 5 kap. 7 § begravningslagen anges att det vid gravsättningen inte får förekomma något som strider mot förrättningens helgd och allvarliga innebörd.

Det finns inte någon särskild reglering kring begravning av husdjur tillsammans med människor. Av ett beslut från Länsstyrelsen i Västmanland framgår dock att djur inte får begravas på begravningsplatser som är avsedda för människor. Beslutet är vägledande för tolkningen av begravningslagen även för andra delar av landet. Beslutet innebär att djur, även de som redan kremerats, inte får ligga i samma grav som en människa.

I biskopsbrevet *Begravningen – ett brev från Svenska kyrkans biskopar* finns ett avsnitt om begravning av djur. I avsnittet konstaterar biskoparna kort att djur inte begravs på kyrkogården utan att det finns särskilda platser på många håll i landet för den som vill ha en plats där det döda husdjuret kan läggas till vila.

Utskottets överväganden

Krematoriesamfälligheter

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2025:107.

Utskottet konstaterar inledningsvis att det finns utmaningar med finansiering av investeringar i begravningsverksamheten generellt. För de församlingar och pastorat som också har ett krematorium gäller detta också finansiering av omfattande investeringar i ny- och ombyggnation av krematorier. Utskottet menar dock att bildandet av krematoriesamfälligheter inte självklart är lösningen på problemet utan att det finns redan andra sätt att ekonomiskt möjliggöra sådana investeringar. Finansieringsproblematiken har, när det gäller just krematorier, enligt utskottet inte heller den omfattningen att utskottet är berett att ge kyrkostyrelsen ett resurskrävande utredningsuppdrag i enlighet med motionärens önskemål. Motionen bör därför avslås.

Intäkterna från krematoriernas återvunna metaller

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motionerna 2025:64 och 2025:129.

Utskottet konstaterar inledningsvis att frågan om hanteringen av intäkterna från krematoriernas återvunna metaller rymmer både etiska, ekonomiska och samhälls-politiska dimensioner.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen har den nuvarande ordningen att överskottet ska gå till välgörande ändamål valts med hänvisning till att återvinningen inte införts av ekonomiska skäl utan miljömässiga. Till detta kan läggas att de metalldelar som återvinns – eller värdet av dem – i likhet med andra medel som enligt lag ska tillföras Allmänna arvsfonden, inte kan sägas ha någon ägare. Det torde i flertalet fall vara samhället som med skattemedel bekostat de metalldelar som återvinns och det är enligt utskottet därför inte orimligt att överskottet från återvinningen återgår till samhället genom just Allmänna arvsfondens försorg.

Som utskottet konstaterade i sitt betänkande rörande samma fråga 2023 har vidare Allmänna arvsfonden en viktig funktion som möjliggörare för civilsamhällets insatser med och för barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre. Detta medför ytterligare utmaningar med att gentemot riksdag och regering argumentera för att överskjutande medel i stället ska komma begravningsverksamheten till del.

Enligt utskottet skulle också en ordning där överskottet återförs till begravningshuvudmännen vara förenad med kringkostnader för administration vilket i sig skulle minska det reella värdet av ett återförande av överskottet. Till detta ska läggas att storleken på överskottet från metallåtervinningen fluktuerar med världsmarknadspriserna för de aktuella metallerna. Att bygga in den typen av fluktuationer i begravningsverksamhetens finansiering ser utskottet som problematiskt.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna 64 och 129 ska avslås.

Förvaltningen av kulturgravar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2025:80.

Utskottet konstaterar inledningsvis att begreppet kulturgravar inte har någon fast definition. Enligt utskottets mening torde det vara svårt att, som motionärerna önskar, nationellt mellan kyrkostyrelsen och regeringen enas om samstämmiga bedömningar om vad som utgör och inte utgör en kulturgrav som ska finansieras av allmänna medel. Den typen av bedömningar torde enligt utskottet göras bäst i det enskilda konkreta fallet på lokal nivå. Motion 2025:80 ska därför avslås.

Utskottet noterar en felaktighet i motionens att-sats. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har inte längre någon uppgift relaterat till begravningsverksamheten. Kyrkostyrelsen svarar för övergripande frågor avseende begravningsverksamheten.

Gemensamma gravplatser för människor och husdjur

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2025:69.

Utskottet konstaterar att en utredning som den som efterfrågas av motionären torde behöva inrymma ett antal tämligen komplicerade bedömningar av såväl juridisk som etisk karaktär. Utskottet menar att frågeställningen inte är av den betydelsen att ett resurskrävande uppdrag bör lämnas till kyrkostyrelsen. Motionen ska därför avslås.

Uppsala den 2 oktober 2025

På organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Ulf Bjereld, Jenny Thor, Carl Johan Karlsson, Inga-Lill Röhr, Per Lindberg, Victor Ramström, Anna-Karin Andersson, Elisabeth Kullenberg, Petter Nilsson, Carin Åblad Lundström, Irene Oskarsson, Olov Lindquist, Anette Nordgren och Lars B Andersson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Solveig Oskarsson, Roberth Krantz, Sebastian Ekeröth Clauss, Johanna Öhman, Roger Larsson, Peter Lundborg, Eva-Lena

Biskop Marika Markovits har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till beslut att avslå motion 2025:64 till förmån för bifall.

Riksrevisionens kritik mot Allmänna arvsfonden visar att den inte är en god förvaltare av de medel som rimligen gör större nytta för begravningsverksamhet likväl som begravningsuppdrag.

Petter Nilsson

Reservation 2

Vi reserverar oss mot Organisationsutskottets beslut att avslå motion 2025:64 i betänkande O 2025:3 till förmån för bifall till motion 2025:64.

De medel som idag återförs till allmänna arvsfonden från återvunna metaller tas idag inte i anspråk utan fyller endast på tillgängliga medel hos fonden. Om medel från återvunna metaller tillfaller begravningsverksamheten menar vi att de i högre grad skulle komma till gagn för allmänheten.

Det är också ett ansvar som gagnar begravningshuvudmännen genom att åtgärda och dämpa den årligen ökade begravningsavgiften.

Genom att ge kyrkostyrelsen uppdraget understryks det ansvar som staten gett Svenska kyrkan som myndighet för begravningsverksamheten.

Carin Åblad Lundström, Elisabeth Kullenberg, Irene Oskarsson, Anette Nordgren, Victor Ramström

Reservation 3

Jag reserverar mig mot utskottets beslut att avslå motion 2025:80 till förmån för bifall till motionen.

Av handlingarna framgår att det råder förvirring över vad som kan räknas som en kulturgrav. Ändå anser utskottets majoritet att någon utredning inte behövs, utan förvirringen ska fortsätta med olika definitioner i olika stift och församlingar. Därför reserverar jag mig mot utskottets beslut att avslå motionen.

Olov Lindquist

Reservation 4

Jag reserverar mig mot utskottets beslut att avslå motion 2025:107, till förmån för bifall till motionen. Dock med den ändringen att ordet "SKAO" ska bytas ut mot ordet "kyrkostyrelsen".

Utskottet skriver att det finns andra sätt att ekonomiskt möjliggöra det problem som motionen vill uppnå, utan att bilda krematoriesamfälligheter. Dock anges inte vilka andra sätt. Jag anser inte heller att den utredning som skulle ha tillsatts skulle vara resurskrävande. Av dessa anledningar reserverar jag mig mot utskottets beslut att avslå motionen.

Olov Lindquist

O 2025:3

Särskild mening

Vi menar att motion 2025:64 hade bort bifallas.

Hanna Hesser Nordin, Nils Jernqvist, Johanna Öhman och Stefan Aro, Roger Larsson

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2025:34y

Tillåt krematoriesamfälligheter

Kyrkorättsnämndens yttrande över motion 2025:107 Tillåt krematoriesamfälligheter.

I motion 2025:107 föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att tillåta krematoriesamfälligheter i Svenska kyrkan och att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som möjliggör detta. Som motivering till förslaget anges bland annat följande. Sedan strukturreformen Närhet och samverkan för drygt tio år sedan får inga samfälligheter andra än pastorat finnas inom Svenska kyrkan. Två samfälligheter är dock beslutade av kyrkomötet som undantag för att möjliggöra särskilda uppgifter med lokala förutsättningar: Samfälligheten Gotlands kyrkor och Göteborgs begravningsamfällighet. Ett antal pastorat/församlingar har krematorieverksamhet som en del av begravningsverksamheten. Genom avtal serverar dessa krematorier ett större område än den egna församlingen. Det finns också oftast etablerade samarbetsavtal mellan närliggande krematorier för att lösa kapacitetsfrågor i händelse av underhållsåtgärder eller andra driftstopp. En alltmer aktuell situation är renovering av gamla krematorieanläggningar eller nybyggnation som ska ersätta uttjänta anläggningar. Särskilt i det senare fallet kan lokaliseringen av nya anläggningar bli en fråga som kompliceras av att den verksamhetsansvariga församlingen kanske inte har den lämpligaste marken för en ny anläggning i sitt eget geografiska område. Det innebär en intern otydlighet ifall ägande och drift sköts av en församling på en annan församlings territorium. En annan, och kanske större, komplikation med investeringen i en ny anläggning är att den ofta blir väldigt kostsam, då det dels kan behövas utökad kapacitet jämfört med den äldre anläggningen, dels att miljökrav som tillkommit stegvis under många år innebär att nya anläggningar behöver möta alla miljökrav som äldre anläggningar kunnat få dispens för. En organisationsform för krematorieanläggningar där fler församlingar kan gå samman och ta gemensamt ansvar för finansiering, lokalisering och risktagande vore önskvärt.

Kyrkorättsnämnden konstaterar att ett bifall till motionen innebär en specifik begäran om ändring i kyrkoordningen. I yttrandena 2018:2y samt 2021:4y anförde kyrkorättsnämnden att ändringar i kyrkoordningen som inte är rent triviala men rör frågor av principiell betydelse behöver beredas på ett sådant sätt att olika konsekvenser blir väl belysta. Det är inte givet på förhand vad detta ska betyda i fråga om ett visst förslag. Med rent triviala ändringar avses primärt rättelser och liknande som inte innebär någon egentlig saklig förändring. Ändringar av principiell betydelse är regelmässigt föremål för utredning och därtill en sådan bredare granskning som en remissbehandling medför. Kyrkorättsnämnden anser att den begärda ändringen behöver en allsidig utredning av förslaget och dess konsekvenser samt behov av följdändringar.

Uppsala den 29 augusti 2025

På kyrkorättsnämndens vägnar

Roberth Krantz, ordförande

Irja Claesson, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz (ordförande), Anna-Lena Järvstrand, Charlotta Lind, Margareta Andersson, Mattias Benke, Margareta Nisser-Larsson, Mats Törnered, Sten Janson och biskop Susanne Rappman.